

GYENIZSE PÉTER – LOVÁSZ GYÖRGY
– TÓTH JÓZSEF:

A MAGYAR TELEPÜLÉSRENDSZER.

A VÁLTOZÓ TERMÉSZETI KÖRNYEZET ÉS TÁRSADALMI-
GAZDASÁGI VISZONYOK HATÁSA MAGYARORSZÁG
TELEPÜLÉSRENDSZERÉRE.

GEOGRAPHIA PANNONICA NOVA 10, PTE TTK

FÖLDRAJZI INTÉZET, PÉCS 2011

LENNER TIBOR

Tudatosan vállaltan szerteágazó téma elemzésére vállalkoztak településföldrajzi témájú művükben a szerzők. A településrendszer elemeinek, és az azok közötti különleges viszonyok állandó változásának a bemutatása ugyanis mindig számtalan részkérdést vet fel a geográfia művelői számára. A könyvben olvasható elemzés logikája azonban egy nagyon fontos vezérfonalra épült, amelynek segítségével a szerzők lényegre törően és végig érdekfeszítően bontották ki mondanivalójukat. Ez pedig nem más, mint a térbeli változásokban az idődimenzió láttatása, tudatosítva az olvasóban azt, hogy a települések és a belőlük álló egységes és egész településrendszer mai állapota csak egy több évszázados építkező folyamat eredményeként értelmezhető. A 11 fejezetből álló könyv mondanivalója három nagyobb egységre bontható. Az elsőben a természeti tényezők és a településhálózat közötti kapcsolatrendszerben tárták fel a változások főbb időszakait, külön figyelmet szentelve a természeti viszonyok településsűrűség-módosító hatására. A második részben azt vizsgálták meg, hogyan hat a természeti környezet az egyes települések térbeli terjeszkedésére. A domborzat és a vízrajz szerepének részletes bemutatása után városaink térbeli fejlődésének sajátosságait elemezték esettanulmányokban, miközben törekedtek általánosítható megállapítások megfogalmazására is. Az egyik ilyen az, hogy a településrendszer sűrűségének térbeli és időbeli változását a természeti környezet mellett a társadalmi, gazdasági, illetve műszaki adottságok is befolyásolják, ugyanúgy, mint ahogy az egyes települések életét is. A mondanivaló harmadik nagy egységében arról olvashatunk, hogy milyen módon reagáltak a különböző adottságokkal rendelkező városaink a társadalmi-gazdasági változásokra. A változások történeti vonatkozásainak felmérésére jó indikátornak bizonyult a városok lakosság-számának alakulása, két okból is. Egyrészt ez az adatsor közel másfélszáz évre visszanyúló részletes elemzést tesz lehetővé, másrészt a városok napjainkban már a magyar népesség 70%-nak adnak otthont. Ez utóbbi tény indokolta azt, hogy a vizsgálatot röviden kiterjesztették a településcsoportok, a településegysétek és az agglomerációk hazai helyzetére is. A három nagy téma egyben tükrözi a három szerző kutatói érdeklődését is. A pécsi geográfusok fiatalabb nemzedékéhez tartozó Gyenizse Péter meggyőzően alkalmazta érvelésében az általa kidolgozott település- és környezetminősítő

geoinformatikai módszereket. A „Nagy Öregek” közül Lovász György a településfejlődést befolyásoló természeti folyamatokat vizsgáló kutatási eredményeit publikálta a könyvben. Tóth József a Magyarország térszerkezetét elemző mondanivalóját a nevéhez kötődő rendszerszemléletű településfogalomra építette fel. A Professor Úr életútjának közelmúltbeli lezárulása különös megvilágításba helyezi a könyv utolsó fejezetét, amelyben a jövő lehetőségeiről írt településrendszerünk fejlődésében. Felfoghatjuk ugyanis ezeket a sorokat úgy is, amelyekkel közel fél évszázados kutatói tapasztalatait fogalmazta üzenetté az utókor számára.